

Zmarły niedawno znakomity myśliciel Cezary Wodziński swoją ostatnią pracę poświęcił wydarzeniu gościnności. Wydaną w 2015 roku książkę *Odys gość. Esej o gościnności* otwierają dramatyczne stwierdzenia. Wodziński pisze: „Żyjemy w świecie, który dopuścił się bezprzykładnego pohańbienia prawa gościnności. To znaczy prawa Innego do pobytu w naszym świecie” (s. 5). Gość-inność, bo tak z dywizem pośrodku proponuje zapisywać to słowo, jest tajemniczym i pełnym nieprzewidywalnych konsekwencji wydarzeniem spotkania z Innym, stawiającym wobec fundamentalnych kwestii. Albowiem „stawką pytania o sens gościnności jest – ni mniej ni więcej – próba rozważenia gościnności sensu (naszego świata i naszego bycia w tym świecie)” (s. 6). Esej kończy się zaś słowami: „Bogowie są gość-inni. Między ludźmi. Między Innymi. Między Gościem a Innym nie zachodzi różnica. Inność to sposób zjawiania się Gościa. Nawiedzania człowieka, który dzięki niemu odkryć się może jako *ethos* gościnności. Miejsce otwarte dla dajmona” (s. 131).

Są dobre powody, aby tak oświetlona przestrzeń gościnności stała się miejscem rozmowy, ku której jeszcze jednym powodem, kolejną na-mową są obchody siedemdziesięciolecia pracy kwartalnika „Konteksty”, w pierwszej emanacji zatytułowanego „Polska Sztuka Ludowa”. Obydwa miana eksponują relację, spotkanie, granicę, która jest do przekraczania. Rzecz i perspektywa / światło widzenia. Jedna rzecz zobaczona w wielu kontekstach. Jeden kontekst rozumiany poprzez wielość rzeczy. I prawda pojęta jako twórcza gra jednoczesnego odsłaniania i skrywania, jako nigdy nie zamykające się pole możliwości. Praca „Kontekstów”, biorąca swą energię z wiary, że nie całkiem umarła gość-inność, że trzeba, warto wysilać się, pisać miejsce otwarte w nas na inność.

Czy to dziś sensowne, możliwe, gdzie i kogo prowadzić może? Jak łączyć diagnozę Wodzińskiego z praktyką myślenia w perspektywie gościnności? I z praktyką myślenia kontekstowego, przekraczającego i otwierającego granice. Na czym takie myślenie otwarte na gość-inność miałyby polegać? Czy i jak obecne jest w naszej praktyce myślenia i w naszym doświadczeniu uprawiania nauki. Z pewnością pytań i kwestii jest więcej i z całą pewnością są one na czasie.

Burmistrz miasta Zakopane, Zakopiańskie Centrum Kultury, Kwartalnik „Konteksty”, Muzeum Tatrzańskie, Wydawnictwo Czarne i Fundacja „Zakopiańczycy. W poszukiwaniu tożsamości” zapraszają na VI Zakopiańskie Spotkania Antropologiczne, które w tym roku będą także zakończeniem jubileuszu „Kontekstów”. Tytuł spotkania: *Konteksty rzeczywistości. Rzeczywistość w kontekstach. O myśleniu w perspektywie gościnności.*

Praktyki z myślenia w perspektywie gościnności odbyć się mają od 7 (środa) do 10 (sobota) grudnia 2016 w Zakopanem, miejscu gdzie gościnność jest koniecznością, szansą, utrapieniem, trudem, zawsze pytaniem, którego rozważyć nie sposób i wobec którego nie da się dziś przejść obojętnie.

Program ramowy

Środa 7.12, Muzeum Tatrzańskie Galeria Władysława Hasióra

12:00: Otwarcie konferencji połączone z otwarciem wystawy „Konteksty”- 70 lat istnienia.

13:00 – 16:00: Obrady konferencji:

1. Szymon Uliasz: „Ucho wewnętrzne” - film 74 min.

Krótki opis filmu: To historia o spełnionym marzeniu człowieka, który rzucił studia plastyczne i zaryzykował – zaczął grać na saksofonie i stopniowo odkrywa swoje możliwości i ograniczenia. Współpracuje z muzykami z całego świata, z artystami różnych proveniencji. Obserwujemy jak przemierza tak obraną ścieżkę, towarzyszymy mu podczas pracy, podczas spotkań i rozmów w gronie przyjaciół. Formalna strona filmu podporządkowana jest muzyce, jej zmiennym, nierzadko połamany rytmom.

2. Małgorzata Sady: „Inwertorium śladów” – film 28 min.

Bracia Quay na zamku w Łańcucie. Rzecz o serdeczności ludzi i szczęśliwych zbiegach okoliczności.

3. Kuba Szpilka: „Nie-rozumność gościnności. Gościnność nie-rozumności.”

Zakopiańskie przykłady na to, że razem być nie wymaga oświecenia. Bartuś Obrochta, Karol Szymanowski, „rozpasane w użyciu życia Zakopane” z małym dodatkiem Hannah Arendt.”

4. Dyskusja.

16:00 – 17:00: Obiad.

18:00: Promocja książki Antoniego Kroha „Za tamtą górą” – prowadzi Maciej Krupa. Zakopiańskie Centrum Kultury „Czerwony Dwór” Zakopane Kasprusie 27.

Czwartek 8.12. Muzeum Tatrzańskie Galeria Hasióra

10:00 – 13:00: Obrady konferencji:

1. Paweł Próchniak: „Gościnność poezji (na marginesie pieśni uchodźców).”

Zaczynam od przypomnienia, że polski hymn narodowy – „Jeszcze Polska nie umarła...” i tak dalej – jest pieśnią uchodźców. Dla wielu z realnych bohaterów Mazurka Dąbrowskiego tamto „Marsz, marsz [...] do Polski” pozostało niespełnionym marzeniem. Umarli na obczyźnie i na obcych cmentarzach zostali pogrzebani, by teraz – w słowach hymnu – powracać do Polski i wieść w niej – „póki my żyjemy” – swój widmowy żywot (widmowy i na różne sposoby upiorny). Taka jest ekspozycja. Po niej pytam, czy wiersz może udzielić schronienia? Czy poezja jest gościnnością? Czy może nas przygarnąć – jak Mazurek Dąbrowskiego przygarnia tamtych uchodźców-legionistów, którzy leżą gdzieś na obcej zie-mi, w zapomnianych grobach? Zamiast odpowiedzi – wiążącej i sformułowanej w prostych żołnierskich słowach – proponuję dwa lekturowe flesz: dwa spojrzenia na polskie wiersze o uchodźcach (we Francji). Pierwszy z tych wierszy to Pogrzeb kapitana Meyznera – Słowackiego drugi – Rue de Poitiers Ryszarda Krynickiego.

2. Dariusz Czaja: „Cortesia. Doświadczenie sztuki i zagadka gościnności.”

Spotkanie z wielkim dziełem sztuki (a tylko o takim tu myślę) zawsze podszyte jest ryzykiem i niepewnością. Zostajemy w nim wystawieni na inne, obce, nieznanne. Dryfujemy więc niepewni między fascynacją i trwogą. Wychodzimy z siebie, nie jesteśmy już u siebie. Stajemy się gośćmi na “obcym” lądzie, ale i gospodarzami wobec tego, co nie nasze. My wchodzimy w dzieło, ale i dzieło wchodzi w nas. Nauki zajmujące się sztuką robią wiele, by to niejasne, tajemnicze spotkanie oswoić, nazwać, by zagadać jego osobliwość przy pomocy uczonej mowy. Ale to, co najistotniejsze zdaje się im umykać.

3. Wojciech Michera: „Wibracje świata.”

We fragmencie kończącym książkę *Odys gość. Esej o gościnności* Cezary Wodziński pisze: „Inność to sposób zjawiania się Gościa. Nawiedzania człowieka, który dzięki niemu odkryć się może jako *ethos* gościnności. Miejsce otwarte dla dajmona”. Słowa te cytuje Kuba Szpilka w anonsie zawierającym założenia ideowe konferencji,

zachęcając, by diagnozę Wodzińskiego powiązać z „praktyką myślenia kontekstowego, przekraczającego i otwierającego granice”. To więc zamierzam uczynić: skupię się na „inności”, „otwartości” i „nawiedzeniu”, rozumianych radykalnie i ekstremalnie, jako nieredukowalnych właściwościach (ludzkiego) świata, poprzedzających i nadwątlających stabilność tożsamościowego „zamknięcia” (*conclusio*). W sensie przedmiotowym – przywołam dwa, historycznie odległe od siebie zagadnienia, oba „marginalnie” powiązane z kulturą wizualną. W części wstępnej – starogreckie, wywodzące się ze sfery praktyki technicznej pojęcie *daidalon*. W części zasadniczej zaś omówię pewien wątek konceptualny, który udało się (z użyciem pojęcia *daidalon*) wyekstrahować z pism Stefana Themersona (od *O potrzebie tworzenia widzeń* do *Euklides był osłem*).

4. Janusz Bohdziewicz: „Poznaj nie-swego siebie. Ustęp do ksenorefleksji.”

Jeśli filozofia Zachodu (i cywilizacja Człowieka) rozpoczyna się wraz ze stłumieniem Sokratejskiego dajmoniona i uciszeniem głosu samego Filozofa w piśmie – to kończy ją „rozbitcie atomu” podmiotu przez Lévinasa i prorockie przepowiadanie komunikacji (akurat u progu rewolucji neomedialnej). Celem wystąpienia jest użycie dynamicznego pojęcia gościa/gospodarza wobec doświadczenia splątania podmiotu, by z tego ma zaproponować myślenie antypo-dialogiczne. Tekst czerpie inspirację z bogactwa źródeł filozoficznych (Heidegger, Ricoeur, Lévinas, Bruaire, Nancy), ale również z zakresu naurowiedzy (Jaynes, Damasio) i mediozofii (Taylor). Jego istotą jest jednak propozycja prostego eksperymentu myślowego, który odsłania fenomen „nieoznaczoności” języka, myśli, woli oraz w końcu samej identyfikacji. Opis wniosków tego eksperymentu w ramach pojęć gospodarza/gościa oraz gość-inności prowadzi do odkrycia głębiej wspólnego pola możliwości przebywania w formie *takiego Ty, w którym nie ma ja*

5. Dyskusja

13:00 – 13:30:Przerwa kawowa.

13:30 – 16:30: Obrady konferencji.

1. Jerzy Wasilewski: „Gość w dom... gorzej Tatarzyna. Etnolog wobec niestandardowych form gościnności.”

Goście na konferencji, w gościnnym Zakopanem - za to goście powinni odpłacić wystąpieniem. Ono jednak powinno być jakąś niespodzianką, zaskoczeniem, obopólną przyjemnością. A co to za frajda, kiedy wszystko już wiadomo z abstraktu. To już nie ma po co jechać do Zakopanego.

2. Wojciech Majewski: "Gość w ... - moje filmowe bytowanie po domach."

Wystąpienie i film mój "Kaźda dolina będzie podniesiona" (26 ').

3. Dyskusja

17:00 – 18:00: Obiad.

19:00: Koncert muzyczny „Piotr Majerczyk i przyjaciele”. Zakopiańskie Centrum Kultury „Czerwony Dwór” Zakopane Kasprusie 27.

21:00: Kolacja – Restauracja PRL Hotel Daimonds.

Piątek 9.12 Muzeum Tatrzańskie Galeria Hasióra

10:00 – 13:30: Obrady konferencji.

1. Michał Klinger: „Biblijna definicja i tajemnica ojczyzny.”

Pismo, od swego początku (Prawo – Prorocy), to „dzieje” (*toledot*); Dzieje rodu Abrahama, Narodu Mojżesza i królestwa Dawidowego; Przez dzieje prowadzi Przymierze: obietnic Ziemi i ciągłości pokoleń. Ów „Testament” zderza się, także moralnie, z realnością etniczno-historyczną Innych i obcych. W Prawie ukryta jest definicja „ojczyzny”, wypracowana w dziejach Patriarchów, niezwykle uniwersalna i aktualna do dziś. Od czasu wieży Babel, doświadczenie ojczyzny i nadzieja Ziemi – realnie musi być ekskluzywistyczna (wobec semickich „braci” – Arabów), ale moralnie i duchowo zderza się z groźną Tajemnicą. Wszystkie „narody mesjańskie” muszą mieć taką (samo-kwestionującą) świadomość.

2. Stanisław Krajewski: „Gościnność: między Abrahamem a Unią Europejską.”

Indywidualna gościnność to problem przede wszystkim etyczny. Postawa zalecana w tradycjach, religiach i systemach filozoficznych, nie zawsze jest akceptowana przez zwykłych ludzi. Pozostaje jednak ważnym punktem odniesienia. Nie ma natomiast jednoznacznego przekładu tej postawy na stosunki między grupami, państwami, narodami. Problem dobrze ilustrują przykłady z historii Żydów – od starożytności do współczesnego Izraela. Szerokie tło kategorii gościnności umożliwia głębsze rozważania o sytuacji w Polsce i we współczesnej Europie.

3. Katarzyna Prot – Klinger: "Relacja gospodarz - gość, a stosunki polsko – żydowskie w Polsce międzywojennej."

Materiałem byłyby narracje mojej rodziny, przede wszystkim babci i dziadka

4. Monika Sznajderman: „Spotkanie. O różnorodności gościnności.”

5. Tomasz Szerszeń: „Obrazy bezdomności, obrazy bezdomne.”

W 1937 roku, w jednym ze swych pisanych na emigracji listów, Walter Benjamin pisał o nadchodzącej przyszłości jako o „czasie śnienia o bezpiecznym schronieniu

przed bombami”. Te słowa zyskują dziś niepokojącą aktualność. Na nowo, podobnie jak w czasach wymuszonej emigracji Benjamina, problem dosłownej i metaforycznej bezdomności, braku domu, poszukiwania schronienia i związanej z tym gościnności (lub jej braku), powraca jako figura i jako konkretne jednostkowe doświadczenie. W swoim wystąpieniu chciałbym przyjrzeć się temu problemowi przez pryzmat doświadczenia moich dwóch podróży. Do Charkowa – ważnego centrum życia kulturalnego na pograniczu ukraińsko-rosyjskim, miasta „wagabundów i poetów” – i na grecką wyspę Samotraka – historycznie miejsce misteriów Kabirów, obecnie wyspę „uciekierów od cywilizacji” i „emigrantów wewnętrznych”, znajdującą się zarazem w pobliżu tras migracji uchodźców płynących z Turcji. W obu przypadkach realne doświadczenie bezdomności i poszukiwania azylu omawiać będę w kontekście obrazów – fotografii i filmu – związanych z tymi konkretnymi miejscami. Jaka jest relacja między bezdomnością i gościnnością? I czy obrazy – fotografia, film – mogą oddać ten skomplikowany związek? Wreszcie: czy fotografia, obrazy w ogóle, mogą być bezdomne lub gościnne?

13:30 – 14:00: Przerwa kawowa.

14:00 – 15:30 Obrady konferencji.

1. Wolne miejsce przy stole - gość.

16:00 – 17:00: Obiad.

Muzeum Tatrzańskie willa Koliba

17:30: Otwarcie wystawy Moniki Krajewskiej „Tatry i Psalmi – nietradycyjna wycinanka żydowska”.

18:30: Promocja książki Moniki Sznajderman „Falszerze pieprzu” prowadzą Maciej Krupa i Kuba Szpilka. .

Sobota 10.12. Muzeum Tatrzańskie Galeria Władysława Hasióra

10:00 – 12:00: Panel „Tożsamość a gościnność” połączony z promocją książki Zbigniewa Benedyktowicza „Elementarz tożsamości”.

12:00 – 12:30: Przerwa kawowa.

12:30 – 13:00: Fonoteka Tatrzańska - o projekcie Muzeum Tatrzańskiego Piotr Mazik, Kuba Szpilka.

13:00 – 15:00: Dyskusja – posumowanie konferencji.